

Regelrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket vars ledamöter utses av regeringen. Regelrådet ansvarar för sina egna beslut. Regelrådets uppgifter är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Yttrande över betänkandet En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet finner att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Innehållet i förslaget

Utredaren föreslår förenklade och förtydligade bestämmelser om miljö kvalitet för vatten, bland annat hur frågor om miljö kvalitet ska hanteras i planläggnings situationen och vilka undantag som kan göras från krav på viss miljö kvalitet för vatten, samt en utökning av undantagen från miljö kvalitetskraven för vattenmiljö för att bättre återspegla de undantag från miljö kvalitetskraven som EU-rätten möjliggör. Samtidigt föreslås en utökning av de skyddsåtgärder som är möjliga att bestämma i en detaljplan eller områdesbestämmelser i syfte att motverka otillåten påverkan på vattenmiljön. I betänkandet lämnas även förslag på förenklade och förtydligade bestämmelser om dagvattenhantering, förtydligade bestämmelser om dricksvattenförsörjning, krav på hushållning med vatten och skydd av vattenområden samt förslag för att förenkla processerna och öka samordningen mellan miljöbalken och plan- och bygglagen.

Skälen för Regelrådets ställningstagande

Bakgrund och syfte med förslaget

Utredaren anger att dagens utmaningar i huvudsak är en följd av tillämpningsproblem med hanteringen av frågor om miljö kvalitetsnormer för vatten, dagvattenhantering och dricksvattenförsörjning vid planläggning och byggande utifrån dagens regler i plan- och bygglagen, men också som en följd av bestämmelser i andra författningar, såsom exempelvis miljöbalken, lagen om allmänna vattentjänster och vattenförvaltningsförordningen. Utredaren anger att dagens regler avseende dessa vattenfrågor i vissa delar uppfattas som både bristande och oklara, särskilt i förhållande till plan och byggprocesser. Även samordningen av reglerna mellan de olika lagarna uppfattas enligt förslagsställaren som bristfällig och vad gäller bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer för vatten finns det enligt utredaren också brister i förhållande till EU-rätten. Utredaren anger att förslagen bör leda till att hanteringen av miljö kvalitetsnormer för vatten, dagvattenhantering och dricksvattenförsörjning förenklas och att kraven kring dessa frågor blir tydligare och enklare, vilket bör leda till effektivare plan- och byggprocesser.

Regelrådets bedömning. Utredaren beskriver bakgrund och syfte med förslaget. Beskrivningen är tydlig.

Regelrådet finner beskrivningen av bakgrund och syfte godtagbar.

Alternativa lösningar och effekter av om ingen reglering kommer till stånd

På sida 799–807 i remissen anger utredaren vilka alternativa lösningar som har övervägts samt för- och nackdelarna med dessa. Bland annat redogörs för ett upplägg med stegvisa förändringar, att införa nya definitioner och förtydligande avseende behovet av hänsyn till dagvattenhantering som allmänt intresse.

Vad gäller effekter av om ingen reglering kommer till stånd anger utredaren att fördelen med att inte göra några ändringar i plan- och bygglagen, miljöbalken och lagen om allmänna vattentjänster samt underliggande förordningar vore att man därigenom skulle undvika förändringar i regelverk som redan har ändrats ett stort antal gånger de senaste tio åren. Utredaren anger att de återkommande ändringarna i plan- och byggregelverket leder ofta till en viss uppgivenhet hos tillämparna och dessutom till ett ständigt behov av nya utbildnings- och informationsinsatser. Utredaren anger att nackdelen med ett sådant alternativ dock vore att man därigenom inte skulle lösa varken de utmaningar som har redovisats i utredningsdirektiven eller de ytterligare utmaningar som utredningen har identifierat. Mot denna bakgrund bedömer utredaren att nollalternativet inte är aktuellt.

Regelrådets bedömning. Förslagsställaren beskriver alternativa lösningar samt för- och nackdelarna med dessa. Redovisningen är mycket utförlig. Utredaren beskriver på ett tydligt sätt effekter av om ingen reglering kommer till stånd.

Regelrådet finner således beskrivningen av alternativa lösningar samt effekter av om ingen reglering kommer till stånd godtagbar.

Förslagets överensstämmelse med EU-rätten

Utredaren bedömer att författningsförslagen är förenliga med EU-rätten och anger vidare att förslagen inte är mer långtgående än vad EU-rätten kräver utan att det i stora drag handlar om att förtydliga de krav som EU-rätten ställer på Sverige som medlemsstat. Samtidigt innebär några av förslagen att den svenska regleringen ändras i syfte att denna inte ska ställa mer långtgående krav än vad EU-rätten kräver. Vidare beskriver utredaren i kapitel 4 hur förslagen mer specifikt förhåller sig till implementeringen av gällande EU-rätt.

Regelrådets bedömning. Förslagsställaren anger på ett tydligt vis bedömningen av förslagets överensstämmelse med EU-rätten.

Regelrådet finner beskrivningen av förslagets överensstämmelse med EU-rätten godtagbar.

Särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser

Utredaren anger att ändringen i lagen (2018:1408) om ändring av miljöbalken ska träda i kraft den 1 januari 2029 och att övriga författningsförslag ska träda i kraft den 1 januari 2026. Skälen till detta anges i kapitel 11 i remissen.

I kapitel 10.13 beskriver utredaren behov av speciella informationsinsatser. Utredaren anger att varje förändring är en utmaning för alla som ska tillämpa reglerna. Med syftet att åstadkomma en effektiv och enhetlig tillämpning av de nya reglerna anger utredaren att författningsändringarna bör kombineras med en informations- och utbildningsinsats. Målet med en sådan insats bör vara att alla berörda målgrupper ska ta del av utbildningar och andra aktiviteter senast i samband med att regeländringarna träder i kraft. Aktiviteterna kan handla om exempelvis webbseminarier, webbutbildningar, informationsmaterial eller handledarmaterial.

Regelrådets bedömning. Utredaren beskriver särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser. Beskrivningen är tydlig.

Regelrådet finner beskrivningen av särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande godtagbar.

Berörda företag utifrån antal, storlek och bransch

I kapitel 12.7 beskriver utredaren förslagets effekter för företag. Utredaren beskriver att förslaget berör VA-huvudmän, byggtreprenörer och fastighetsägare. Utredaren beskriver inte antalet företag eller storleken på dessa.

Regelrådets bedömning. Utredaren beskriver på ett tydligt sätt vilka branscher som berörs av förslaget. Konsekvensutredningen saknar dock en beskrivning av antal företag samt storleken på dessa. Regelrådet uppfattar att det kan finnas vissa utmaningar i att ta fram exakta uppgifter över antalet berörda företag och storleken på dessa i det här fallet. Samtidigt konstaterar Regelrådet också att utredaren kortfattat hade kunnat beskriva dessa utmaningar och varför man inte redovisar uppgifterna.

Regelrådet finner beskrivningen av berörda företag utifrån antal och storlek bristfällig. Regelrådet finner beskrivningen av berörda företag utifrån bransch godtagbar.

Påverkan på berörda företags kostnader, tidsåtgång och verksamhet

Utredaren anger att förslagen medför tydligare förutsättningar för företag och organisationer som utgör parter i planprocessen. Detta bland annat för att det tillkommer nya möjligheter att genomföra skyddsåtgärder och för att det införs nya undantag som går att aktualisera vid risk för försämring eller äventyrande av vattenmiljön, såsom förslagen i avsnitt 10.8.6 om blandningszoner och gränsöverskridande föroreningar. Utredaren anger vidare att dessa två förslag skapar ökad tydlighet och transparens kring när en plan eller tillståndsansökan riskerar att överträda försämrings och äventyrandeförbudet och när det går att undanta ny påverkan i eller vid en vattenförekomst.

Vad gäller effekter för VA-huvudmän bedömer utredaren att deras ansvar för dagvattenhantering förtydligas och att de ges bättre förutsättningar att säkerställa den allmänna va-anläggningens funktion. Utredaren bedömer att förslagen i stort ligger i linje med det ansvar som åligger va-huvudmännen i dag och att de generella konsekvenserna av förslagen i denna del blir begränsade för va-huvudmännen.

Angående effekterna för byggtreprenörer bedömer utredaren att förslagen förtydligar hur frågor om exempelvis miljö kvalitet och dagvatten ska hanteras vid planläggning. Förtydligandena bör leda till en effektivare och mer förutsägbar process, vilket bör underlätta tillämpningen och därmed korta den totala handläggningstiden. Utredaren anger att detta i sin tur bör vara positivt för viljan att exploatera mer hos landets byggtreprenörer och därmed

ge bättre förutsättningar för bostadsbyggande. Utredaren beskriver effekterna för byggtreprenörer vidare i kapitel 12.7.3 i remissen.

Utredaren anger att samma förtydliganden som för byggtreprenörer även kommer att gälla för fastighetsägare. För fastighetsägare innebär förslagen också andra specifika konsekvenser. Utredaren anger att en sådan följer av de förtydligade bestämmelserna avseende fastighetsägares ansvar för dagvattenhanteringen inom sin fastighet på ett sådant sätt att hanteringen inte medför olägenhet för grannar eller för en va-anläggnings funktion eller säkerhet. Exempelvis föreslås ett kompletterande krav i 8 kap. 9 § plan- och bygglagen som innebär att en obebyggd tomt ska ordnas så att det på tomten eller i närheten av den går att tillgodose krav på vattenförsörjning och avlopp samt i skälig utsträckning hantera dagvatten. Utredaren anger att konsekvensen kan bli att den som ansöker om lov för en sådan åtgärd kan behöva ta fram en dagvattenutredning eller annan vattenutredning för att visa hur frågor om vattenförsörjning, avlopp och dagvattenhantering ska lösas på tomten, om detta inte redan framgår av en detaljplan eller områdesbestämmelser för området. Utredaren anger att sådana utredningar kan kosta allt från några tusen kronor till 40 000 kronor beroende på åtgärdens och tomtens storlek enligt de underlag som utredningen har tagit del av. Utredaren anger att man erfar att den mest tidskrävande delen är att göra en dagvattenutredning, då det bland annat är svårt att få fram plats specifika skyfallsunderlag. Vidare anger utredaren att eftersom många kommuner redan i dag ofta ställer krav på sådan utredning och sådant underlag, bedömer utredaren att förslagets konsekvenser för fastighetsägare på en generell nivå blir ringa.

Vidare anger utredaren att man föreslår att va-huvudmannen får stänga av vattenförsörjningen till en fastighet, om fastighetsägaren har åsidosatt sina skyldigheter om förbud eller begränsning av användningen av dricksvatten. Om huvudmannen ser sig tvungen att stänga av vattenförsörjningen får det konsekvenser för fastighetsägaren. Eftersom avstängningen dock inte får genomföras på ett sådant sätt att människors hälsa riskeras, kommer va-huvudmannen även fortsatt att behöva tillhandahålla det dricksvatten som behövs för dryck, mat och hygien, beskriver utredaren. Konsekvensen av förslaget blir således att fastighetsägaren inte kommer att ha tillgång till så mycket vatten att det räcker för att exempelvis vattna i trädgården eller fylla en pool med vatten. Utredaren anger att just detta är avsikten och också något kommunerna försöker att uppnå redan i dag genom rekommendationer med förbud för bevattning av trädgårdar. Dessa rekommendationer medför dock inte någon möjlighet för va-huvudmannen att stänga av vattnet om rekommendationen inte uppfylls, vilket är problematiskt i områden med stor brist på dricksvatten. Utredaren bedömer därför att förslagets konsekvenser för fastighetsägarna är rimliga.

Regelrådets bedömning. Utredaren beskriver förslagets effekter för företags kostnader, tidsåtgång och verksamhet. Regelrådet konstaterar att det är en tydlig kvalitativ beskrivning som gör det enkelt att förstå förslagets effekter för företagen. Regelrådet konstaterar samtidigt att vissa av förslagen hade kunnat kvantifieras för att tydligare visa på vilka effekter som förslaget kan leda till, till exempel för handläggningstider för planläggning. Vad gäller förslaget som innebär att en obebyggd tomt ska ordnas så att det på tomten eller i närheten av den går att tillgodose krav på vattenförsörjning och avlopp samt i skälig utsträckning hantera dagvatten så gör utredaren en beskrivning av vilket kostnadsspann som en dagvattenutredning kan hamna i. Dock beskrivs exempelvis inte om, eller vilket, extra tomtarbete som förslaget kan innebära jämfört med idag. Utifrån förslagets beskrivning är det svårt för Regelrådet att bilda sig en uppfattning om detta, varför en komplettering med denna information hade varit angelägen.

Vad gäller förslaget som innebär att va-huvudmannen får stänga av vattenförsörjningen till en fastighet så beskriver utredaren framför allt vilka effekter som detta kan få för fastighetsägare, i form av till exempel avstängt vatten vid bevattningsförbud. Det är dock oklart hur detta kan drabba små företag, till exempel trädgårdsföretag eller små lantbrukare, som tillika är fastighetsägare och som kan behöva säkerställa bevattning till grödor eller annat av betydelse för företaget.

Sammantaget finner Regelrådet att beskrivningen av påverkan på företags kostnader, tidsåtgång och verksamhet är bristfällig.

Påverkan på konkurrensförhållandena för berörda företag

Utredningen anger kortfattat att utredningens förslag är konkurrensneutrala.

Regelrådets bedömning. Utredaren anger att förslagen är konkurrensneutrala men anger inte vidare vad denna bedömning grundar sig på, vilket är en brist. Regelrådet konstaterar att förslaget som innebär att VA-huvudmän kan stänga av vattentillförseln till fastigheter potentiellt kan påverka företag i olika utsträckning, beroende på i vilka kommuner som bevattningsförbud råder, varför det inte går att utesluta att förslaget kan innebära viss påverkan på konkurrensen. Regelrådet anser därför att utredaren borde ha beskrivit skälen till att förslagen bedöms vara konkurrensneutrala.

Regelrådet finner således påverkan på konkurrensförhållandena för berörda företag bristfällig.

Regleringens påverkan på företagen i andra avseenden

Förslagsställaren beskriver inte regleringens påverkan på företagen i andra avseenden.

Regelrådets bedömning. Utredningen innehåller ingen beskrivning av regleringens påverkan på företagen i andra avseenden. Regelrådet konstaterar att utredaren i beskrivningen av alternativa lösningar och effekter av om ingen reglering kommer till stånd beskriver att det finns en förändringströtthet, att förändringarna kan leda till uppgivenhet hos tillämparna och dessutom till ett ständigt behov av nya utbildnings- och informationsinsatser. Regelrådet konstaterar att det här är en viktig aspekt att belysa varför Regelrådet också anser att beskrivningen av denna problematik borde utvecklas ytterligare.

Regelrådet finner således beskrivningen av regleringens påverkan på företagen i andra avseenden bristfällig.

Särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning

Utredaren anger att utredningens förslag är konkurrensneutrala och att dessa inte kommer att påverka små företag på något utmärkande sätt. Små företag kan utgöra del i en exploatering som följer av en plan och kan på så sätt påverkas av om det finns otydligheter kring vilka krav som uppkommer om miljö kvalitetsnormer ska följas eller dagvatten hanteras. Utredaren anger att man genom kontakter med exempelvis byggherrar har förstått att denna form av problem i dag uppstår vid exploateringar som påverkar vattenmiljön. Utredaren gör bedömningen att utredningens förslag kommer att leda till en mer effektiv och tydlig process, vilket bör vara positivt särskilt för små företag som kan vara extra känsliga för sådana oväntade kostnader och långa handläggningstider som nuvarande otydliga rättsläge kan medföra.

Regelrådets bedömning. Utredaren beskriver förslagets förväntade effekter för små företag. Beskrivningen är tydlig.

Regelrådet finner beskrivningen av särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning godtagbar.

Sammantagen bedömning

Utredaren föreslår förenklade och förtydligade bestämmelser om miljö kvalitet för vatten, bland annat hur frågor om miljö kvalitet ska hanteras i planläggnings situationen och vilka undantag som kan göras från krav på viss miljö kvalitet för vatten. Regelrådet finner beskrivningen av förslagets bakgrund och syfte, alternativa lösningar och effekter av om ingen reglering kommer till stånd, förslagets överensstämmelse med EU-rätten, behov av speciella informationsinsatser och särskilda hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande, berörda företag utifrån bransch och särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning godtagbar. Regelrådet finner beskrivningen av antal företag utifrån antal och storlek, påverkan på berörda företags kostnader, tidsåtgång och verksamhet, påverkan på konkurrensförhållandena för berörda företag och påverkan på företagen i andra avseenden bristfällig.

Regelrådet finner att konsekvensutredningen överlag ger en bra bild av förslagets effekter för berörda företag. Beskrivningen av alternativa lösningar är väl genomförd och beskriver på ett tydligt vis för och nackdelar med de övervägda alternativen. Regelrådet konstaterar att förslagsställaren ser ett behov av författningsförslagen kompletteras med särskilda informations och utbildningsinsatser. Regelrådet delar uppfattningen av att sådana insatser kan vara betydelsefulla för att underlätta för företag såväl som andra aktörer att anpassa sin verksamhet utifrån nya krav och förutsättningar, varför det också är positivt att utredaren lägger ett extra fokus på detta. Regelrådet konstaterar att konsekvensutredningen saknar en beskrivning av antalet berörda företag samt storleken på dessa, varför en komplettering med denna information alternativt en redogörelse för varför dessa uppgifter saknas, vore angelägen.

Vidare finner Regelrådet att beskrivningen av påverkan på berörda företags kostnader, tidsåtgång och verksamhet är tydlig men att den bör kompletteras i vissa avseenden, bland annat gällande förslaget om att på en tomt tillgodose krav på vattenförsörjning och avlopp samt i skälig utsträckning hantera dagvatten, såväl som förslaget som innebär att VA-huvudman kan stänga av vatten till fastigheter i tider av bevattningsförbud. Mot bakgrund av detta, samt att en beskrivning av berörda företag saknas och att beskrivningen av påverkan på konkurrensförhållandena för berörda företag är bristfällig, så konstaterar Regelrådet att det är svårt att få en bild av förslagets samlade effekter för företag.

Regelrådet finner därför att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Stöd till regelgivare i konsekvensutredningsarbetet finns i [Tillväxtverkets handledning för konsekvensutredning](#).

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 2024-05-15

I beslutet deltog: Anna-Lena Bohm, ordförande, Hans Peter Larsson, Helena Fond, Lennart Renbjör och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av: Erik Palm

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Erik Palm
Föredragande